

זבל מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת בהר תשפ"ד שנה י | גליון מס' 534

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פרתחו שעדים

דבר מוסר ונשיא 'בני אמונים'

אמן במסירות נפש

עם צאת השבת הקדושה יזרח עלינו אורו של היום המקדש - ל"ג בעומר - יום הלולת התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

במרחבי ספר הזוהר הק', תורת הסוד של רשב"י, מובאים לא מעט מאמרים על שגב מעלתה וגדל כחה של עגית אמן ושל ברכה הנענית באמן. במאמרי זה בחרתי להתמקד בספור מפלא המופיע בהר הק' בפרשת תרומה (קסו א):

רבי חיאי ורבי יוסי הזדמנו פעם למלון, ובחצות הלילה קמו לעסק בתורה. תוך כדי למודם הבחינו החכמים כי בעל המלון ובתו בוכים בכי מר.

פנה רבי יוסי לבעל האכסניה ואמר לו: "שמא לא זכתה בתך בחתן בן תורה, ולכן אתם בוכים?" אשר האב את הדברים, ואף המשיך והסביר מדוע לקח חתן זה לבתו: "באחד הימים ראיתי אותו קופץ מראש הגג כדי לענות אמן אחר קדיש, ומאחר שהיה ברור לי כי בחור המוסר נפשו למען עגית אמן כחו רב בתורה, החלטתי בו במקום לתת לו את בתי לאשה. אולם, המשיך האב בצער, "מיד אחר החתונה גלינו כי אינו בן תורה, ואינו יודע אף לברך ברכת המזון ולקרא קריאת שמע..." החכמים השתתפו עמו בצרתו וברכוהו שיזכה לראות מבתו בן תלמיד חכם.

אלא שמיד לאחר מכן הופיע החתן המדבר בפני החכמים, ומהר מאד התברר להם כי החותן בעל המלון לא טעה בבחירתו כלל; מדבר היה בבנו של רב ספרא שאכן היה גדול בתורה, אך קבל על עצמו להסתיר את גדלותו אף מאשתו ומשפחתה!

מעשה זה מלמדנו כמה גדולה ונשגבה היא מצות עגית אמן, עד כי יש למסר נפש בעבורה כפשוטו. ספור זה הוא המקור לכאורה לדבריו של המוכיח הקדום בעל ה'דרך משה' (יום יא) הכותב הלכה למעשה שעל כל אדם למסר נפשו על עגית אמן, בהוסיפו שאף המלה 'אמן' עצמה מצביעה על כך, שכן אמן ראשי תבות "אני מוסר נפשי".

יתר על כן, מספור זה אנו לומדים כי יש קשר ישיר בין עגית אמן לגדלות בתורה, כהבנתו של בעל המלון אשר התבררה פנכונה. אולי משום כך אנו מבקשים בברכת התורה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה"; "יודעי שמך" מרמז על עגית אמן שנועדה להגדיל את שם ה' שהיזכר בברכה, ואף ידוע כי אמן היא גימטריה של שמות הקדש, הוי"ה ואדנות, וזהו סוד מעלתה. לאור דברי הזוהר שהתמסרות לעגית אמן מוכיחה בהכרח על גדלות בתורה, מובנת סמיכות הבקשות: "יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה".

אדם המשפכים קום בקביעות ומקדים לבוא בכל יום לתפלה לשם עגית אמן. הרי הוא כמי שמצהיר "אני מוסר נפשי" למען עגית אמן, וללא ספק יזכה שתקיים בו הבקשה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה".

בקריאת "אני מוסר נפשי",
שבת שלום ומברך!

298 213 מכתובתו

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

מנוחה לשם שמים

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה" (כה ב)

רש"י מפרש כי המלים "שבת לה" פרושן "לשם ה'", ומצוין כי מלים אלו נאמרו גם לגבי מצות שבת (שמות כ י). את הצורך להדגיש בשתי מצוות אלו דוקא שיש לקימן לשם שמים, מפרש רבי יעקב יוסף גינז, רבה של בוסרמיון:

למצות השבתה ביום השבת קיימת גם סבה טבעית, לפי שאחר עמלו בימי השבוע זקוק האדם למנוחה, כפי שאף אמות העולם, להבדיל, בחרו להם יום שבו הם שובתים ונחים מעמלם.

אולם כיהודים מצוים אנו להתעלם מהסבה הטבעית ולשמור את יום השבת אף ורק "לשם ה'". ואכן, בעוד רבבות אלפי ישראל סרו את נפשם במהלך הדורות על שמירת השבת, מעולם לא ראינו גוי המוסר נפשו לשבות ממלאכתו. כן, כאמור, הללו שובתים ממלאכתם לשם מנוחת הגוף בלבד, בעוד אנו שובתים בשבת כדי לקיים את צווי ה'.

זהו עמק משמעות התפלה הנאמרת במנוחה של שבת: "כירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם, ועל מנוחתם יקדישו את שמך"; יכולים אנו להכיר ולדעת כי מנוחת השבת "מאתך היא" - מחמת המצוה שצוית ולא מסבות טבעיות, לפי ש"על מנוחתם יקדישו את שמך". אלולי היתה מנוחתם לשם שמים, לא היו מוסרים נפש ומקדישים שמך על שמירתה.

כך גם שביתת הארץ. אף היא נהוגה מעת לעת בקרב החקלאים, שכן היא מיטיבה

את האדמה שתתן יבול משבח בשנים הבאות. לפיכך נצטוינו גם לגביה "ושבתה הארץ שבת לה" - להשבית את הארץ משום שפך צננו הבורא, ולא לשם התועלת הבאה לאדמה (הרי בשמים).

התקוה והעידוד בצרת רבים

"והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם: וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרוז בארץ לכל ישביה" (כה ט-ו)

על טעם מצות תקיעת שופר בפתח שנת היובל כתב בעל ספר החנוכה (מצוה שלא), כי לאחר שנים שבהו התרגל האדון לשרותי עבדו, קשה עליו לשחררו בשנת היובל. תקיעת השופר הנשמעת בחוצות בקריאה לכל לשחרר את העבדים, מזכירה לאותו אדון כי אין זה קשי אישי שלו, אלא של כל בעלי העבדים. הידיעה שהקשי משתף לו ולאחרים מקלה עליו את הקשי לשחרר, "שאינו דבר שיחזק לבות בני האדם כמו מעשה הרבים, וכמאמר החכם: 'צער רבים - נחמה'".

כמקור למאמר החכם המובא בספר החנוכה, הביא רבי שמאי גינזבורג את לשון המדרש (דבר ב כב): "כל צרה שהיא של יחיד - צרה, וכל צרה שאינה של יחיד - אינה צרה". אולם לעמת החכם המפרש שצרת הרבים קלה יותר בשל הנחמה שחש האדם בקשי המשתף לכלל הצבור, בפרוש מהרז"ו (שם) באר שצרת הרבים אינה צרה בשל כח תפלת הרבים, אלא כיון שרבים המצטערים יחדו מתפללים על כך במשותף, מבטחים הם כי תפלתם תתקבל ויושעו מצרתם (אמרי שמאי).

נענה בתפלת המנחה

את הספור דלהלן ספר הרב אשר קובלסקי, בעל פניני פרשת השבוע, כפי ששמעו מפי בעל המעשה:

היה זה סמוך לשעת ערב בליל ל"ג בעומר. מדורות בנויות לתלפיות כבר עמדו הכן לקראת הדלקתן עם רדת החשכה, ורבבות אלפי ישראל עשו את דרכם מירונה, להתפלל על ציונו של רשב"י הקדוש

פאן התעוררה לפניו בעיה: אם ימתין למגן חדש יתכן שיחמיץ את שעת הנסיעה שנקבעה בפרטים שלו... כלומר, הוא יצטרך להשיג פרטים נסיעה לשעה אחרת וכמובן לשלם עליו שוב. יתרה מכך: כלל לא בטוח שאכן ישיג פרטים כזה, כי יתכן שכל המקומות הנסיעה בפרטים כבר תפוסים!

ולשמוך בהלולת הצדיק. גם ר' משה, אברך משי ממרפז הארץ, התכוון בהתרגשות לעלות למירון והזמין פרטים נסיעה בחברת 'אגד', בנסיעה הכרוכה ברושם מראש לשעה נקובה.

טרם צאתו בקשר ר' משה להתפלל תפלת מנחה ומהר לבית נוסת קרוב. בכניסתו גלה כי המתפללים כבר אומרים "אשרי", זמן מתאים, לכאורה, להצטרף אל המתפללים. אלא שר' משה קבל על עצמו תקופה ארפה קדם לכו להקפיד להתפלל מנחה כסדרה,

מתחלטה ועד סופה, במלא הרצינות. הוא אמר לעצמו כי תפלת מנחה היא תפלה ככל התפלות, ולכן אין לאמרה בחטף ולא לדלג על אף חלק בה. תפלת מנחה מתחילה באמירת סדר הקרבנות כראוי, לאחר מכן אומרים "אשרי" ואז ממשיכים לתפלת שמונה עשרה, לפי הסדר. בלי קפיצות וכלי דלוגים. התפלה נאמרת בשלמותה לפי הסדר, כפי שכתוב בסדור!

בימים כתקונם לא היתה לר' משה כל בעיה. הוא היה מתפלל במגן קבוע, אליו נהג להקדים לבוא ולהתפלל כהלכה. אבל היום, כשהוא ממחר מירונה, נאלץ לחפש מגן אחר להתפלל בו, וגלה כי זה לא פשוט... כשונכנס למגן אחד, החזן כבר החל באמירת 'קדיש'; בחדר אחר עמדו באמצע תפלת הלחש, ובמגן שבחדר השלישי עמדו המתפללים, כאמור, באמירת "אשרי". בשל קבלתו הטובה, לא נותרה בפניו ר' משה ברירה כי אם להמתין למגן חדש שייתאסף ולהתפלל בו כסדר.

פאן התעוררה לפניו בעיה: אם ימתין למגן חדש יתכן שיחמיץ את שעת הנסיעה שנקבעה בפרטים שלו... כלומר, הוא יצטרך להשיג פרטים נסיעה לשעה אחרת וכמובן לשלם עליו שוב. יתרה מכך: כלל לא בטוח שאכן ישיג פרטים כזה, כי יתכן שכל המקומות הנסיעה בפרטים כבר תפוסים!

וכך מתחוללת בלבו מלחמה. קול אחד אומר כי לאור נחיצות הנסיעה למירון, מניעת הפסד דמי הפרטים וחסר הודאות אם ישיג פרטים אחר - הרי שזהו ה"יוצא מן הכלל" שבו הוא יכול לחרג מקבלתו ולהתפלל בדלוג. אף הקול השני שבלב לוחש לו שנקבלה היא קבלה, והמבחן הוא דווקא ברגעים לא פשוטים כאלו, ולכן עליו להתעקש ביתר שאת ולהתפלל מנחה כהלכה.

פלה המלחמה הוא ארכה שברירי שניות, ובסימם הכריע ר' משה: קבלה היא קבלה והוא יעמד בה בכל מחיר! הוא שכח מהפרטים, מדמי הנסיעה ומלוח הזמנים המקפד שתכנן, המתין בסבלנות שייתאסף מגן והחל את תפלתו באמירת הקרבנות לפי הסדר, בניחותא, מלה במלה, כמנהגו מדי יום. רק כשסיים להתפלל שב ר' משה לתחנת הציאה ובקש לרכש פרטים חדש. הפרטים נרפש בכסף מלא פמוגן, ור' משה אפילו לא הצטער. נכון, הוא רחוק מלהיות

אדם מבסס, הוא אברך שכל מחיתו מולגת כולל זעומה, אך בכל זאת, הוא עשה את המטל עליו, עמד בקבלה שלו, וזה הכי חשוב והכי יקר בעיניו!

ר' משה עלה בניחותא אל האוטובוס ומצא לו מקום ישיבה. לצדו התישב יהודי שנפר עליו כי אינו מקומי. במהלך הנסיעה נקשרה ביניהם שיחה ולקראת סוף הנסיעה חלה התפתחות מפתיעה: היהודי שלצדו, כך התברר, הוא אורח מארצות הברית, אדם אמיד למדי. במהלך השיחה תהה היהודי על קנינו של ר' משה והתרשם ממנו עמוקות.

לפתע, תוף כדי השיחה, פנה היהודי אל ר' משה בהצעה: "תרצה לעשות עמי עסק?" הוא שאל.

"אני לא איש עסקים, ואני רחוק מכך מאד", הצטנע ר' משה. "אני אברך היושב ולומד. זה כל עסקי. אני לא האדם המתאים..." השיב בנימוס. אולם האורח מחו"ל דווקא שמח לשמע. "נו, הלא זו העסקה המדברת! אני רוצה לאמץ אברך שיושב ולומד תורה ולעשות עמו עסקת 'ששכר וזבולון'!"

אני רוצה להעמיד לרשותך תקציב חדשי נדיב ולהיות שתף בתורתך... התסכים לעשות עמי את העסקה הזו?"

עד שהשנים הגיעו מירונה, העסקה סכמה היטב. הם החליפו מספרי טלפון וקבעו להפגש כדי לחתם על מסמך מסדר. היתה זו עסקת 'ששכר וזבולון' משלמת! האורח מחו"ל אמץ את ר' משה בתקציב חדשי קבוע והפך לשותף בתורתו לנצח נצחים.

רק מאחר יותר הפנים ר' משה את אשר ארע: הרי את השותף המשלם לו מאז תקציב חדשי נדיב, פגש באפן האקראי ביותר שאפשר להעלות על הדעת! אם היה מותר על הקבלה שלו וגוסע באוטובוס שבו אמור היה לנסע, כל העסקה הוא לא היתה מתרחשת. רק הודות לעמידתו האיתנה על קיום הקבלה בכל מחיר, חתם על עסקה כה חלומית, ועד היום, כמעט שנתים אחר כך, העסקה עודנה בתקף - מדי חדש בחדשו עובר סכום משמעותי מחשבון הבנק של היהודי האמיד מחו"ל הישר לחשבון הבנק של ר' משה.

בינתיים אותו יהודי כבר סדר לר' משה מגון הטבות נוספות, למשל - הוא הכניס אותו לכולל נחשק שהוא מתורמיו, ועוד ועוד, וכל זה בזכות העמידה האיתנה והעקשית על הקבלה שלו.

העמידה הקפדנית על הקבלה להתפלל מנחה כהלכה וכסדרה עלתה לר' משה שקלים אחדים, אך הביאה לו רוחה כלכלית עצומה. בורא העולם סדר את הענינים בצורה פזו שהעמידה שלו על קבלתו הטובה השתלמה שבעתים.

ברכת "על ספירת שני היובל"

"וספרת לה שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לה ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה" (כה ה)

אומרים בשמטה ראשונה: 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ספירת שני השמטה'. אי נמי: 'על ספירת שני היובל' (באור הראב"ד לתורת כהנים בהר ב ב).

בספר 'ערוף השלחן העתיד' (זרעים ל ז) כתב שעד השנה השביעית היו מברכים: "על ספירת השמטה", ומהשנה השביעית ואילך מברכים: "על ספירת השמטה והיובל".

לפני ספירת העמר. זאת לפי שלא תקנו חכמים לברך אלא על מצוה המוטלת על כל אחד ואחד, ואלו מצוה המוטלת על בית הדין הגדול בלבד, כמצוה שלפנינו, לא תקנו עליה ברכה.

ואולם הראב"ד חולק וסובר שמברכים על מצוה זו, ואלו דבריו: "ומברכים על זאת הספירה בראשי השנים, כדרך שאנו מברכים על ספירת העמר בתחלת הלילה. וכך היו

מכתוב זה למדים שבזמן שהיה היובל נוהג, היתה בית הדין הגדול מצוה לספור בפנה ארבעים ותשע שנים עד שנת היובל, בדומה למצות ספירת העמר המחייבת כל אדם לספור ארבעים ותשעה ימים עד חג השבועות (רמב"ם שמטה ויובל י א).

וכתב החזקוני כי אף על פי שמגזן שנות היובל היא מצות עשה, לא היו חכמי בית הדין מברכים לפני קיומה כפי שאנו מברכים

תענה אמונים

פנינים על סדר התפלה

בכל שנה באותו היום

שירו לה' כל הארץ בשרו מיום אל יום ישועתו בעל ה'רוקח' פרש כי הפתוב "בשרו מיום אל יום ישועתו", מורה על חיוב מצות ספור יציאת מצרים בליל פסח: "בשרו מיום" גאלת מצרים ואילך "אל יום" ט"ו בניסן בכל שנה ושנה, "ישועתו" - את ספור הישועה, שיהיה יום זה קבוע לספור בו את ספור יציאת מצרים, כפתוב (שמות יג א): "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים" (פרושי סדור התפלה לרוקח ח"א עמ' נד).

באפן אחר כתב הייטב לב' שיש שפרשו על פי דברי הר"ן (דרשות הר"ן הדרוש השמיני) שביום שנעשה בו נס, אזי לדורות עולם נתן כת באותו היום לחדש ולעורר בו נס זה. וכך פרשו: "מיום" שבו היתה הישועה, נתן כת "אל יום" זה מדי שנה בשנה, לפעל בו טוב "ישועתו" - את הישועה שארעה באותו יום ("ייטב פנים ח"ב זמן מתן תורתנו, אות לח).

לבקש במחשבה על ישועה

שירו לה' כל הארץ בשרו מיום אל יום ישועתו בספרו 'דרכי צדק' (אות ג) כותב רבי זכריה מנדל מירוסלב, תלמידו של בעל הנעם אלימלך: "בכל מקום שמזכיר ישועה, על דרך משל: 'בשרו מיום אל יום ישועתו', יכול לכוון ולבקש במחשבה על ישועה... להמשיך חסד על איזה אדם שהוא צריך ישועה ורפואה".

אגרת אמונים

מכתב מקורא נאמן

למערכת 'וכל מאמינים', שלום וברכה.

ישר כחכם. הפעילות העצומה להחדרת מנהג אמירת ברכות השחר בחרותא בקרב בית ישראל, עשתה מהפכה של ממש. אם בעבר היו אחד מעיר ושנים משפחה שאחזו במנהג זה, כיום ב"ה אפשר דרא, וכמעט שאין בית כנסת שאין בו מתפללים המקפידים על הנהגה זו.

אחת מפעולותיכם המרשימות היא הקמת מערך גבאי אמן בבתי הכנסת. המציאות מוכיחה שבמקום שנמצא אדם המתמסר לעגית אמן, מתפשטת הנהגה זו בקרב המתפללים.

הגמרא במסכת ברכות (ו ב) מביאה את דבריו הידועים של רבי יוחנן: "בשעה שהקדוש ברוך הוא בא בבית הכנסת ולא מצא עשרה - מייד הוא כועס, שנאמר (ישעיהו נב): 'מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה'. וידועה השאלה: הרי בפסוק נאמר "מדוע באתי ואין איש", ואלו מאמרו של רבי יוחנן עוסק בבית הכנסת שאין בו עשרה. כיצד אפוא הסמיך רבי יוחנן את מאמרו על פסוק זה?

חשבתי לבאר ש"איש" ראשי תבות "יהודי שמיקר אמן". שכן, כאשר יש יהודי אחד המחשב עגית אמן ומשכים לבוא לבית הכנסת לענות אמן אחר המברכים ברכות השחר, הוא גורם שישיכמו כלל המתפללים ויקדימו לבוא לבית הכנסת. לכן, כאשר בא הקדוש ברוך הוא לבית הכנסת שאין בו עשרה, הוא כועס על כך שאין "איש" שפנה, שאלו היה - בודאי היו עשרה שהיו משכימים ובאים לברך באזניו ברכות השחר.

ביקרא דאורייתא, שמעון ב' - אלעד

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

אמן מדור לדור

"וילמד בניו הקטנים שיענו אמן פי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא" (רמ"א או"ח קכד ו).

המקבל רבי עמנואל חי ריקי, בעל 'משנת חסידים', הביא רמז לכך שהקטן זוכה לחיי העולם הבא משעה שיענה אמן, מסופי התבות של המלים: "בן עולם הבא", העולים 'אמן' (חושב מחשבות, מאמר רווח בנואה אות כו).

ניצוצי אור מספר הזר הק' על גדר מעלת עניית אמן

כל השערים נפתחים בפני פְּרָכָה הַנְּעִינִית בְּאֵמֶן

מלבד עצם המצוה והזכות שיש בעניית אמן, עניית אמן אף מועילה להשלים את הברכה ולקיימה, וכפי שמוכח בהזר הק' (עקב רעא א):

כד סלקין אינון ברכאן מתתא כשעולות הברכות שנענות באמן מהעולם התחתון לעולם העליון, לית פתחא ופתחא לעלא אין שום פתח ופתח למעלה, ולית ממנא לעלא ואין שום ממנה למעלה, דלא פתח כל אינון פתחין שאינו פותח את כל הפתחים בפניהן, ומכריזי ואמרי בכל אינון רקיעין ומכריזים ואומרים בכל הרקיעים: דא איהו דורונא דמלכא דשדר פלוני זהו הדורון ששלח פלוני למלך, דא איהו דורונא בקינמא פדקא יאות זהו הדורון שנשלח בקינמו פראוי. ומאן איהו? ומה הוא הדורון שנשלח בקינמו פראוי? פְּרָכָה דְאֵתִיבוּ עֲלֵיהּ אֵמֶן בְּרָכָה שְׁעִנּוּ אַחֲרֶיהּ אֵמֶן, דְּכָל בְּרָכָה דְאֵתִיבוּ עֲלֵיהּ אֵמֶן כִּי כָל בְּרָכָה שְׁעִנּוּ אַחֲרֶיהּ אֵמֶן, דְּאֵיְהוּ בְּקִינְמַא דְקָא יֵאוּת זֶה הִיא בְּרָכָה הַמְתַקֶּימַת כְּרָאוּי לְהֵיאוּת.

מדברי הזר עולה שעניית אמן היא זו המקימת את הברכה ונותנת לה תקף. ואכן רבנו בחיי (שמות יז לא) דמה את הברכה לעדות הנאמרת מפי עד אחד, ואת עניית אמן לעד שני המצטרף אליו, שבזכותו מתקימת העדות. בדומה לכך דמה האבנדרהם (חזרת הש"ץ) את הברכה לשטר שטרם אשר וקיים בפני בית דין ולכן יכול אדם להכחישו, ואת עניית האמן לקיים השטר בפני בית דין, שלאחריו לא נתן לערער על השטר כלל. אף המהרש"ל נוקט דמוי מעין זה: הברכה משולה לגוף השטר, ואלו עניית אמן לחתימת העדים המעניקה לשטר תקף (עמודי שלמה על הפס"ג, עשה כז).

עניית אמן פותחת פתחי פְּרָכָה

הזר הקדוש (וילך רפה ב) כותב כי מכהה של עניית אמן בכונה נפתחים למעלה שערי פְּרָכָה וטובה ומתעוררת שמחה בכל העולמות, ואלו דבריו:

וכד ישראל לתתא, משמריין לאתבא אמן, לכונא לפיהו כמה דאצטריך וכשישראל למטה שומרים לענות אמן ולכון לבם כמו שצריך, כמה פתחין דברכאן פתיחו להו לעלא כמה פתחים של ברכות נפתחים למעלה, כמה טבאן משתפחין בכלהו עלמין כמה טוב נמצא בכל העולמות, כמה חדו בכלא כמה שמחה יש בכל.

על פי דברי הזר הללו כותב הש"ח (מסכת תמיד אות פ) את הדברים הבאים: "בספרי המקבלים השואבים מבאר מים חיים של הזר האריכו בסוד תבת אמן ואותיותיו, וכתבו כי העליונים והתחתונים כלם תלויים במלת אמן, והוא עקר ושרש ויסוד מוסד לכל העולמות כלן. ומי שמכון לכל ברכה וברכה היוצאת מפי המברך ועונה אמן בכונה פְּדִינוּ, גורם למעלה קדשה הרבה מאד, ומשפיע שפע רב טוב לכל העולמות, כי הוא פותח המקור העליון מקור מים חיים, כמו שפותח המעיין להשקות לכל הצרכים השקאה".

הרמ"ז פירושו לזר (שם) כותב שאמן במלואה [א"ף מ"ם נו"ן] היא בגימטריה מאתים תשעים ושבע, בגימטריה של המילים: בְּרָכָה, טוֹבָה, גִּילָה [=שמחה]. ומכאן רמז לדברי הזר שעניית אמן בכונה פותחת פתחי בְּרָכָה, ומשפיעה טובה ושמחה בכל העולמות.

בזכות עניית אמן מתקבלת התפלה

עוד כותב הזר הק' (שם) שמכח עניית אמן נפתחים שערי תפלה ומתקבלות תפלותיהן של ישראל, ואלו דבריו:

בשעתא דעאקין להו לישראל בשעה ששונאי ישראל דוחקים ומצערים את ישראל, ומצלן צלותא קמי מאריהון וישראל מתפללים תפלתם לפני קונם, קולא מכרזא בכלהו עלמין הקול יוצא ומכריז בכל העולמות, "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים" (ישעיה כו ב), אל תקרי אמנים' מלשון אמונה, אלא אמנים' מלשון עניית אמן. שבזכות עניית אמן מכריזים: "פתחו שערים". הכרזה זו היא מדה כנגד מדה: כמה דישראל פתחין להו תרעין דברכאן כמו שישראל פותחים שערי הברכות למעלה על ידי עניית אמן, כך השתא כך עתה מכריזים בשמים: "פתחו שערים" פתחו בפני ישראל שערי שמים, ותתקבל צלותהון מאינון דעאקין להו" ותתקבל תפלתם להנצל מאותם שדוחקים ומצרים להם.

הרמ"ז (שם) מפרש ששערי שמים נפתחים בפני המקפידים על עניית אמן, "כיון שפיהם נתקדש בעניית אמן ובכונה, לכן הגב שלהם עולה ובוקע כל מספיים".

עניית אמן קורעת גזר דין

במסכת שבת (קט ב) מובא: "אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה אמן, יהא שמה רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גזר דינו". ואולם כתב השומר אמונים (מאמר פתחו שערים א), כי בהזר הקדוש מבטחת קריעת גזר דין לכל העונה אמן, ולא דוקא לעונה אמן, יהא שמה רבא, שכן אמרו (תיקוני תקון יט, מ א):

"אז תקרא וה' יענה" (ישעיה נח ט). ומאי אז? מהו פרושה של המלה 'אז'? אילין תמניא אתוון דאינון יאהדונה"י אלו שמונה אותיות של שני שמות הקדוש הגי"ה וְאֲדָנוּת [שכן 'אז' בגימטריה שמונה]. דסלקין לחושבו אמן שהם בגימטריה צ"א בגימטריה של אמן.

ודא איהו וזה שאמרו חכמים: העונה אמן בכל כחו, דהינו בהוא כח של יחוד שמות הקדש הטמונים באמן, ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין ובשביל זה פרשו חכמי המשנה: העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה.

האדמו"ר רבי מנחם מנדל מוישוא הביא לכך רמז מן הפסוק (תהלים קטז ג-ד): "צרה ויגון אמצא; ובשם ה' אקרא אנה ה' מלטה נפשי". "אנה מלטה נפשי" ראשי תבות אמן, שבאמצעות עניית אמן ממלט אדם נפשו מגזרות רעות (שארית מנחם תהלים שם).